

Andrej Žmegač

Burga i igara

*KulTERRA – Revitalizacija istarskih
kaštela Morosini – Grimani i Petrapilosa
Nagrada „Vicko Andrić“ za 2019.*

Nedavno su dva istarska burga dobila mnogo medijske pozornosti, jer je obilježen završetak njihova uređenja, a zatim je i to uređenje nagrađeno uglednim priznanjima. Riječ je o burgu Petrapilosa što stoji nad pokrajnjom dolinom zapadno od Buzeta te o poznatom kaštelu u Svetvinčentu u južnoj Istri.

Burg Petrapilosa tvore ruševni ostaci na nevelikoj površini, ali očuvani u impozantnoj visini. Posebno se to odnosi na frontalni zid postavljen prema smjeru lakog prilaza, koji čvrstoćom i visinom jasno govori da je morao izdržavati udarce projektila. Ulaženjem u građevinski sklop uobičajeno se obilazi gradska jezgra te se ulazi sa stražnje strane; putem se mimoilazi kapela izvedena kao zasebna građevina. Gradska je jezgra sklop okružen visokim zidom, ali s razmjerno skromnim ostacima unutarnjih građevina. Tu su montirana stubišta, omogućavajući uspon do raznih i najviših dijelova zidina; njihove metalne konstrukcije s drvenim gazištima raspoznaju se, dakako, kao suvremena intervencija. Isto vrijedi i za klupe što služe odmoru, izvedene jednostavno i diskretno, također kombinacijom drvenih i metalnih elemenata. Pritom bismo dali prednost onima bez naslona.

Na više mjesta u burgu postavljeni su ekrani što omogućuju interaktivnost u smislu da posjetitelj odabire informacije o povijesnoj upotrebi burga (12.–17. st.) ili pak zabavne i turističke opcije. Na prvom ulazu stoji velik informacijski pano interaktivnog tipa, dok je nekadašnja kapela iskorištena za postav daljnjih monitora s očekivanim raznolikim

sadržajima obrazovnog i obiteljskog tipa. U prostoru dvorišta iza građevinske jezgre smješten je videoprojektor usmjeren na nasuprotni ožbukani zid; s obzirom na to da je projekcija moguća samo u doba dana s malo svjetla, nismo joj mogli svjedočiti. Od *gadgeta* smo pak doživjeli automatiziranog viteza u oklopu koji izriče riječi dobrodošlice. Posjet Petrapilosi odvija se bez susreta s ikakvim osobljem, jer ga niti nema: ulaznica se kupuje na automatu, koji potom omogućuje prolaz.

No i ovaj po svemu uspješno izveden projekt počinje jednim – ali važnim – problemom: na glavnoj cesti u dolini Mirne nedostaje očekivani smeđi putokaz (rujan 2020.). Naravno da putokaz nedostaje i na drugom skretanju pa treba potražiti pomoć oko pronalaženja dosta skrivene Petrapilose.

Druga utvrda stoji u Svetvinčentu, mjestu što je, izrazito neuobičajeno, nekoć imalo „gradska” vrata, premda nije bilo okruženo zidinama. Valjda su ta vrata imala simboličku ulogu te su zasigurno bila lišena obrambenog uređaja. No zato je dobro utvrđen bio kaštel, u čijem se dvorištu moglo sklanjati stanovništvo. U današnjem obliku kaštel Morosini Grimani podignut je potkraj 15. stoljeća – da se malo i našalimo – u „prijelaznom gotičko-renesansnom stilu”. Četverokutna građevina na tri kuta ima kule, a na četvrtom stoji reprezentativna stambena zgrada. Ta je palača sada opremljena i uređena za muzejsku namjenu u širem smislu. Ovaj je dio projekta manje uspješan od Petrapilose, premda je, istini za volju, zadatak ovdje bio teži.

Petrapilosa, FOTO A. Žmegač

Petrapilosa, FOTO A. Žmegač

Glavninu postava tvori impresivna zbirka staroga oružja lokalnoga kolekcionara Ferlina, a kameni, keramički i slični fragmenti stižu iz Arheološkoga muzeja u Puli. Panoi tumače povijesne, urbanističke i ekonomske aspekte prošlosti Svetvinčenta i ovoga dijela Istre, no transparentni su panoi u tehničkom smislu neprikladni jer su izrazito teško čitljivi.

Oprema postava, poput namještaja, mjestimično je osebujno oblikovana i rekli bismo da je dizajn morao biti uspješniji. Na posljednjoj etaži u tzv. Kapetanovoj sobi nailazimo na zanimljivu i možda poučnu situaciju: bračni je krevet također okružen oružjem iz Ferlinove zbirke. Je li nam to upozorenje kako može završiti bračna veza ili znak da se svetvinčentski kapetan ni noću nije odvajao od oružja?

Glavna je etaža međutim ona koju zaprema multimedijalna izložba pod nazivom *Arhitektonski i društveni razvoj Svetvinčenta*. Tu se raznim tehničkim pomagalicama (ekranima, projektorima) prenose informacije o prošlosti toga mjesta, i to s naglaskom na virtualnome, zabavi i igrama. Ostaje zbog toga dojam da je sadržaj kaštela Svetvinčenat odviše posvećen pučkoj zabavi, tim više što je ona već ponuđena izvan zgrade: ondje se na *Srednjovjekovnim noćima* i *Srednjovjekovnom festivalu* nudi sve u rasponu od inkvizicije preko spaljivanja vještice (!) do personalizirane fotorazglednice. A nešto nalik tome može se iskusiti i u susjednom „Srednjovjekovnom tematskom parku Sanc. Michael”. Kao da su se, dakle, elementi pučke zabave s otvorenoga uvukli u unutrašnjost svetvinčentske palače. Valjda je to posljedica

Svetvinčenat, Kapetanova soba, FOTO A. Žmegač

Svetvinčenat, 2. kat, FOTO A. Žmegač

pritiska za financijskom održivošću jer je projekt Petrapilosa-Svetvinčenat najvećim dijelom financiran iz Europskog fonda za regionalni razvoj. Ipak, treba i pozdraviti završetak projekta i sav nesumnjivo velik organizacijski, kreativni i tehnički angažman na njemu.

Završimo prikaz uređenja dvaju burgova – kao nekom bilješkama ili digresijom – spomenom i trećega, Poserta kraj Paza. Najviše stoga što se ondje može naći najpozitivniju i najduhovitiju pojedinost na istarskim burgovima. Svako me je dobro poznato kako izletnici na burgovima rado pale vatru i prave roštilj, tako da ondje vrlo često nailazimo na takva mala zgarišta. Uz nedavno prezentirane ruševne ostatke Poserta mjesto takve namjene je uređeno, s pripadajućim jednostavnim klupama te željeznim zaklonom za vatru, višestruko funkcionalnim, tako da je ondje sada moguće pripremiti roštilj na organiziran i uređen način. ✕